

Posudek diplomové práce

Autorka: Bc. Marie Šindelková

Název práce: Využití sociálního divadla v sociální práci

Oponent: PhDr. Hana Janečková, PhD., Katedra pastorační a sociální práce ETF UK a Ústav ošetřovatelství 3. lékařské fakulty UK

Velmi zajímavá a inovativní práce Marie Šindelkové čítá téměř 140 stránek textu, který je poutavý a naplněný hlubokým zájmem autorky, její zvědavostí a touhou nalézat souvislosti, snahou o (vzájemné, lidské) porozumění. Opírá se také o svou hlubokou osobní zkušenost s fenoménem divadla, se kterou vstupuje do zkoumání zvoleného tématu. Prostudovala 54 titulů z toho 9 v angličtině, k tématu objevila 15 diplomových prací a velké množství internetových zdrojů.

Cílem její práce je rozdělení forem sociálního divadla a zmapování jeho současného stavu v ČR. Chce odpovědět na otázku, zda je divadlo účinným nástrojem sociální práce, kde se užívá s největším prospěchem a jaké jsou jeho specifické přínosy z hlediska hodnot a cílů sociální práce. V závěru práce se chce zamyslet nad tím, jak a v čem se sociální práce a sociální divadlo setkávají a vzájemně podporují. V závěru autorka hovoří o společné cestě, která vede ke změně, o spojení soustředěné pozornosti a kreativity, jež slouží k řešení problémů na nejrůznějších úrovních.

Po obsahové stránce se autorka úspěšně vyrovnává se základními pojmy, které přemostují obory sociální práce a sociálního divadla a hledá spojnice mezi nimi, a to zejména ve 4. kapitole. Ve velkém množství zdrojů k tématům sociální práce, komunita, teorie divadla, divadelní historie, divadelní reformy nebo vztah mezi divadlem a teologií se velmi dobře zorientovala a vybrala z nich podstatné myšlenky s ohledem na cíl své práce. Množství zpracovaných informací je úctyhodné a zaslouží ocenění, včetně jejich přehledného uspořádání. Úplně přesná ale není např. informace o uplatňování sociálně-kulturní animace v sociální práci v ČR (s. 27). Pojem animace je užíván v některých zařízeních pro seniory (ve smyslu aktivizace) a zpopularizoval jej zejména gerontolog, MUDr. Klavach na základě publikace Pichauda a Thureauové.

Velkou část díla představuje prezentace různých forem sociálního divadla a jejich utřídění. Zde opět vyniká schopnost autorky mapovat neznámou a velmi pestrou realitu zastřešenou pojmem sociální divadlo a obohatit tak obor pastorační a sociální práce na ETF novými podněty. Přehlednosti napomáhá závěrečné uspořádání forem sociálního divadla s příklady v příloze č. 6. Další přílohy ještě dokreslují hluboký zájem autorky o sociální divadlo a přinášejí výsledky jejího studia vybraných zahraničních i českých divadelních konceptů a jejich protagonistů. Jiné přílohy dokumentují její pozorné sledování významných teatroterapeutických událostí v ČR (konference v Olomouci 2016). Škoda, že mezi zmíněnými projekty nejsou vůbec zmíněni Nemocniční klauni.

Práci by velmi pomohla větší preciznost v citování a místy i větší snaha o srozumitelnost sdělované myšlenky (např. první věta na s. 107 je příliš složitá, se složitými vazbami, a navíc z pěti uvedených autorů jsou v seznamu literatury citováni pouze dva; podobně není jasné, co chce autorka říci první větou na s. 35 o umění). V citacích literatury se setkáváme s celou řadou nedostatků, např. s neshodou mezi zkrácenou citací pod čarou a citací v seznamu literatury, konkrétně Sociologický slovník citovaný na s. 14 v seznamu literatury nenajdeme, je zde uveden pod jménem jednoho z autorů, J. Linharta. Někdy je porušeno abecední pořadí autorů v seznamu literatury (Jankovský je až za Jennings). Problematické je též citování autorů citovaných z jiných zdrojů (např. Paul Freire na s. 27 není citován, zatímco Tönnies na s. 25 je citován správně). Zkrácené citace pod čarou nemají jednotnou formu (např. u Janebové na s. 28 je uvedeno „Skripta“ - tedy forma citovaného textu, u

jiných autorů je uveden název díla). Chybí citace Brechta, Artauda (s. 35), Barba a Savarese (s. 44) Lozarčákové (s.34 a 36) a Teatrologický slovník není uveden v seznamu literatury, stejně jako sborník Divadelní teologie (s. 48) nebo jméno autora Heltzela. Jméno autora R. Schechnera má též tvar Scheachner, některý z nich je tedy chybný. Nejasné jsou zdroje užití v kapitole Sociologie divadla, např. Jean Duvignaud citován není. Na s. 61, 64 jsou odkazy pod čarou, které nejsou dohledatelné (titul Divadlem ke změně v seznamu literatury není uveden). Je pak otázkou odkud je opsána citace Boala na s. 62. Rovněž autory Cartera a Wellse na s. 65 nelze dohledat. Odkaz na Mikotovou na s. 79 nekoresponduje se seznamem literatury. Podobně Novák na s. 98, Šplíchalová na s. 100

Jazyk autorky naproti tomu nese prvky literárního nadání a kreativity, je čtivý a přesvědčivý, vzácně gramaticky bezchybný. Jen občas se vyskytují drobné chyby - např. na s. 11 je zřejmě vynecháno slovo: ...kde se pracuje se specifickými skupinami technikami divadla. V posledním odstavci na s 13 dochází k významovému posunu použitím slov „podpořím závěry, k nimž chci dojít“ (jakoby tyto závěry měla autorka předem připravené).

Závěr. Páce je velmi zajímavá, psaná odborným a zároveň čtivým jazykem, zpracovaná na základě velkého množství prostudované literatury, studia dokumentů, elektronických zdrojů, publikačních aktivit protagonistů a osobní účasti na divadelních představeních (zúčastněného pozorování) i vlastního bádání v realitě pomocí rozhovorů. Svého cíle dosáhla, utřídila a porovnála existující formy sociálního divadla. Závažným formálním nedostatkem je práce s literaturou a dalšími zdroji, kterou autorka evidentně podcenila, nejspíše díky svému zápalu pro věc a potřebě sdílet objevené.

Doporučuji, aby práce Marie Šindelkové byla předložena k obhajobě a hodnocena známkou B.

Hana Janečková

Praha 21.8.2017

Otázky:

1. Je sociální divadlo skutečně možno nazvat samostatným oborem? Není to spíše určitá forma divadelního umění? Nebo na druhou stranu, není to jedna z metod nebo přístupů sociální práce (podobně jako animace nebo validace) - terapeutická práce divadelními prostředky, jak píšete na s. 56?
2. Jaké divadelní formy jste se sama účastnila?
3. Jaký rozdíl vnímáte mezi antiopresivními přístupy v sociální práci, teologií osvobození, divadlem utlačovaných, Marxovou teorií odcizení, vykořisťování, kapitalismu a revoluce? Píšete, že utlačovaný člověk se aktivně pokouší dosáhnout aktu osvobození - divadlo utlačovaných je popisováno jako nástroj sociální změny. Útlak je definován jako vztah různých sociálních skupin, ve kterém jedna určitým způsobem využívá druhou, což upomíná na třídní boj. Boal prý vyžaduje od diváka jednání, které má charakter revolučního činu přinášejícího změnu (s. 61)
4. Našla byste nějakou spojitost mezi komunitním divadlem a reminiscenčním divadlem?
5. Slyšela jste pojem „ochotnické divadlo“, kam byste je zařadila?